

Формуйте правильне ставлення до інклюзивного учня. І почніть з себе.

Ви вже чули про цього учня до того, як він з'явився у вашому класі. Його називають складним учнем, він уявляє себе літачком і «літає» у кімнаті, коли треба працювати, а потім грається спінером, щоб заспокоїтись. Ви знали, що ця дитина буде під вашою опікою у класі, і навіть заздалегідь познайомились з ним та його батьками, поговорили з педагогами, які вже працювали з ним. Але все одно страшно. Ви не знаєте, як правильно себе поводити, як адаптувати учня у класі, і навіть не уявляєте, як саме інші школярі сприймуть когось, хто не зовсім такий, як вони.

Ми пропонуємо декілька варіантів з того, що ви можете зробити для особливого учня, аби підтримати його у новому середовищі, налаштуватись на роботу з ним та сформувати належне ставлення до нього. Поради розраховані на вчителів, які працюватимуть з дітьми, у яких діагностовано затримка психічного і розумового розвитку, аутизм тощо.

1. Не знецінюйте дитину

Коли учень з інвалідністю прийде у ваш клас, разом з ним передадуть велику теку з інформацією про нього. Ви читатимете і в один момент зрозумієте, що характеристики тісно пов'язані зі знеціненням маленької особистості. Наприклад: *«Михайло, 6 клас, читає на рівні другого. Емоційно неспокійний, має інвалідність та відстає в навчанні. Має низьку емоційну зрілість для свого віку, намагається потоваришувати з однокласниками»*. Це опис, в якому розкриті найгірші сторони маленької людини. Як правило, описується те, що учень не може зробити, або робить погано. Ви прочитали та сфокусувались на цьому.

Але що, якби опис був зовсім іншим, наприклад, таким: *«Михайло, 6 клас. Любить музику та піклуватися про домашнього папугу. Намагається брати активну участь у музичних заходах та гуртках школи. Йому подобається слухати аудіокниги»*.

Тепер ви бачите дитину, яка щось може, щось любить і щось у неї прекрасно виходить! Це зовсім інша історія про того самого учня. І цю історію ви можете розказати іншим дітям. Така інформація дає можливість у повній мірі підготуватися до продуктивного освітнього процесу. А що ви розкажете про своїх учнів з обмеженими можливостями?

Спробуйте: створіть позитивний профіль учня, де розкажете про сильні його сторони, симпатії, антипатії, поведінку, успішність, соціальні навички, проблеми та іншу інформацію. По можливості ще раз поговоріть з батьками дитини, проведіть опитування, поступово занотуйте інформацію про кращі прояви, бо, може, вони знадобляться колегам у майбутньому.

2. Уникайте упередженості

Наші переконання, що стосуються конкретного учня, залежать від взаємодії з ним, прочитання його особової справи та розповідей про нього від вчителів. Ви отримали нову інформацію, проаналізували її та вирішили для себе: *«Михайлик буде спокійним учнем, але нічому його навчити не вдасться»*. Ви йдете на урок і вірите у це.

Спробуйте: уникайте упередженості. Говоріть про кращі сторони учня. Слова допомагають змінити думку про дитину, що, у свою чергу, змінює наші дії. Починаєш мислити інакше: *«Чудово, Михайлик енергійний, як спробувати направити енергію на користь йому та класу? Що я маю зробити для того, аби учень став більш успішним?»*. Далі продумайте, як ви почнете розмову з учнем, дізнайтесь, як йому зручно працювати? Він хоче навчатися сидячи за партою, стоячи, чи взагалі на підлозі?

Аналізуйте всю отриману інформацію та намагайтесь розробляти такі уроки, де буде присутній зручний формат роботи для особливої дитини та всього класу. Наприклад, час від часу займайтесь усі, сидячи на підлозі колом посеред класу.

3. Шукайте, до чого найбільш здібна дитина

У кожній людині поєднуються різні типи інтелекту, вони взаємодіють, формуючи різнопланову особистість. Якийсь тип інтелекту з 9 розвинений більше за інший, це проявляється у здібностях. Ваша задача як педагога знайти, до чого здібні ваші особливі учні. Це допоможе знайти та використовувати їх сильні сторони. Наприклад, учень з музичним інтелектом буде успішним, коли він зможе співати, писати музику чи грати на музичних інструментах. Діти з природним інтелектом можуть спостерігати, збирати та ідентифікувати інформацію. Тілесно-кінестетичний інтелект може значити, що ваш учень стане неперевершеним танцівником.

Спробуйте: визначте тип інтелекту вашого учня самостійно, покладаючись на дані, які про нього маєте, чи попросіть у шкільного психолога провести відповідний тест. Розробіть декілька завдань для роботи учня, створюючи дошки, як для гри в Хрестики-нулики. На початковому етапі співпраці пропишіть на дошках у всіх клітинках різні типи завдань (відповідно до можливостей і здібностей учня), аби дитина могла обрати те, що більше подобається і що вона точно зможе виконати.

Приклад такого завдання до Дня матері, який ви за бажанням зможете відсвяткувати з учнями. Бланк завдання може виглядати таким чином:

Кількість виконаних вправ залежить від рівня розвитку дитини, часу, який вона на це витрачає. Прикметно, що таке завдання стане цікавим для всього класу, а не лише для дитини з особливими потребами. Щоб пізнати учня, можна використовувати такий тип завдання на початку співпраці. Якщо все піде добре, то цікавим воно буде і у майбутньому. Нехай у таблиці будуть завдання різні за рівнем складності. Разом це все дає однакову кінцеву мету в плані оволодіння навчальними цілями та стандартами.

4. Підбирайте слова, якими називаєте своїх учнів

Слова, які ви використовуєте, говорячи про школярів, узагальнюють вашу думку про них та про їх потенціал. Не акцентуйте увагу на захворюванні, зосередьтесь на талантах.

Спробуйте: ламайте кригу. Якщо ви тільки починаєте працювати з класом, попросіть дітей створити колажі чи малюнки, які б їх описували. Так ви більше про них дізнаєтесь. Ви подивитесь на учнів з нової точки зору, не залежно від наявності у них захворювання. Говоріть з дітьми на одному рівні, а не як з малюками. Це покаже вашу повагу до учня, в очах же однолітків він також буде рівним.

Не забувайте, що: всі учні рівні між собою;

- кожен має однаковий доступ до навчання;
- у всіх учнів мають бути рівні можливості для розвитку;
- інклюзивна освіта передбачає планування та проведення ефективного освітнього процесу для всіх;
- програма та процес навчання мають враховувати потреби всіх учнів.

Пам'ятайте, що вчитель має бути достатньо гнучким, здатним долати перешкоди та шукати виходи з будь-яких складних ситуацій, пов'язаних з учнем; він поважає

індивідуальні відмінності кожного та готовий співпрацювати з іншими вчителями для досягнення результатів. Станьте прикладом для колег та школярів у позиції та прагненні дати достойну освіту дитині з особливими потребами. Інклюзивна освіта передбачає, що безліч зусиль має докладати школа та сім'я. На вчителя покладена величезна відповідальність, але результат того вартий, адже в особливих учнів з'явиться можливість адаптуватися та жити повноцінним життям у суспільстві. Успіх роботи у класі починається з ваших власних переконань і ставлення до дітей, через ваше спілкування з ними та про них.

Дієві поради, що стосуються самоорганізації та переорієнтації вчителя, який працює в інклюзивному класі.

Інклюзивній освіті в Україні бути. Перша реакція у такому випадку у багатьох вчителів була однаковою – катастрофа! Більшість просто не готова до такого повороту. Найчастіше можна зустріти такі питання:

Справді, як ми можемо знайти час на навчання дітей з особливими потребами, коли в класі сидить 35 учнів, і всім потрібні знання? Ми так само виконуємо купу стандартних правил, готуємо тестування. Як шукати індивідуальні підходи та справедливо перевіряти успішність засвоєння теми?

І ці побоювання не безпідставні. І на питання досить непросто знайти відповіді. Легко говорити про диференціацію освіти, але як змусити запрацювати систему у реальному класі? Пропонуємо декілька порад, що стосуються роботи над собою та з учнями.

1. Почніть з себе, змінітьесь поступово

Для заклопотаних вчителів думки про прийняття абсолютно нового способу навчання дуже тривожні. Але все не так страшно, якщо почати з однієї невеликої зміни за один раз.

Наприклад, ви звикли користуватися білою крейдою чи чорним маркером для записів на дошці. А наступного разу візьміть інші кольори, використовуйте це правило і у підготовці роздаткового матеріалу. Колір, шрифт, його розміри, ілюстрації — все це важливо.

2. Займайтесь самоосвітою

Ні, це не завелика вимога до вчителя. Коли є можливість, відвідуйте профільні конференції, слухайте вебінари, вивчайте матеріали, які допоможуть налагодити стосунки з особливими дітьми та організувати навчальний процес на гідному рівні. Сплануйте свій час належним чином для цього.

3. Створіть окрему теку для ідей

У процесі підвищення кваліфікації, пошуку нових освітніх шляхів, збирайте ідеї, ресурси, методи, які зможете використати на уроці. Це не марна праця, рано чи пізно ви звернетесь до результатів цього надбання.

4. Доповніть свій навчальний план

Переконайтесь, що ваш навчальний план має не однобічний характер, а враховує методики, техніки, прийнятні для ефективного навчання усього класу, незалежно від особливостей розвитку.

5. Працюйте спільно з колегами, керівництвом

Лише разом можна змінити шкільну культуру. Ініціативи з налагодження роботи інклюзивних класів мають підтримуватися керівництвом школи. У такому разі знайдеться потрібне фінансування, реалізовуватимуться проекти, і загалом, буде більш комфортно працювати.

6. Дотримуйтеся певних правил від початку до кінця року

І мова не про дисципліну в класі. Працюючи з особливими дітьми, використовуйте озвучені раніше правила, адже передбачуваний клас для них – безпечний прихисток, картина, що вписується в їх уявлення про життя, місце, де вони знають, як поводитись, та що може спричинити порушення. Зрештою, це стане вашим стилем викладання.

7. Пробуйте різноманітні варіанти подачі інформації, в тому числі й презентації в PowerPoint

Це урізноманітнить навчальний процес, а для дітей з вадами слуху – прекрасна можливість бачити перед очима текст, щоб не пропустити критично важливі деталі.

8. Використовуйте спеціальні шрифти, готуючи роздаткові матеріали чи презентації

Якщо у вашому класі є діти з дислексією та різними типами інвалідності, привчіть себе використовувати спеціальні шрифти, більшість з них безкоштовна і адаптована до використання в кириличному письмі: Comic Sans, Ariel, Trebuchet MS, Myriad Pro, Geneva. Також не використовуйте занадто яскравий білий фон, віддайте перевагу кремовому чи подібним. Це суттєво полегшить життя дітям, адже вони зможуть читати та сприймати текст.

9. Пропонуйте проектну роботу

Це прекрасний спосіб дати можливість учням проявити себе, пишати новими знаннями та шансом втілити їх у життя. Залиште місце для творчості у кожному проекті, не треба давати всім однаково завдання. Врахуйте особливості та можливості кожної дитини, щоб зрештою розкрити сильні сторони школяра. Додатковий бонус – вам не потрібно буде аналізувати однаково виконаний проект, адже у кожного буде своя родзинка.

10. Впроваджуйте практику партнерства та практикуйте роботу у групах

Це варто зробити, аби діти контактували, допомагали один одному. Подібна взаємодія руйнує безліч непотрібних стереотипів. Спробуйте часто міняти групи, щоб була змога попрацювати з більшою кількістю дітей, а не з 3-4 найактивнішими учнями.

11. Навчіться використовувати сильні сторони учнів

Кожен вчитель усвідомлює, що не всі школярі навчаються однаково. Тому використовуйте різні способи подачі інформації, різноманітні рівні складності перевірочних завдань, щоб всі учні могли проявити себе та якнайкраще зрозуміти матеріал.

12. Враховуйте можливості кожного, готуючи домашнє завдання

Здається, що ви все зробили правильно, а учень не виконав домашнє завдання? Не думайте, що це через лїнь, можливо, робота недостатньо адаптована для такої дитини. Перегляньте свій алгоритм підготовки, можливо, інколи доцільно відмовитись від «домашки», або зробити її спільною для декількох предметів.

Не бійтесь змін. Інклюзивна освіта – це виклик, але з ним ви неодмінно впораєтесь, доклавши трохи зусиль.